

Common Methods in Surface Modification of Nano-Silica and their Application in Polyurethane

Saeed Babaee, Amin Abedini*, and Zahra Monjezi

Chemistry and Chemical Engineering Complex, Malek Ashtar Industrial University,
P.O.Box: 15875-1774, Tehran, Iran

Received: 18 July 2014, Accepted: 23 August 2014

Abstract

One of the ways to improve the mechanical, thermal and rheological properties of polyurethane-silica nanocomposites is incorporation of surface modified silica nanoparticles into the polyurethane matrix. This treatment can be performed in two ways: physical or chemical modification. Physical modification is based on physical interactions between silica and modifying agents and performed with surfactants or surface adsorbed macromolecules. Chemical modification which is based on the chemical interactions is performed by grafting onto the polymer chains or using different modifying agents based on silicon-, boron-, titanium-, aluminum-containing compounds. Silane coupling agents are considered as most important modifiers. In order to estimate the degree of surface modification of silica nanoparticles, different methods based on heat of formation immersed in water and benzene and infrared spectroscopy were used. In this paper, methods for surface modification of silica for incorporation into polyurethane using different modifying agents and their effects on thermal properties, morphology and hydrophobicity of the nanocomposites are considered.

Keywords

silica,
polyurethane,
silane coupling agent,
grafting,
surfactant

(*) To whom correspondence should be addressed.
E-mail: abedinamin89@yahoo.com

روش‌های متداول اصلاح سطح نانو سیلیکا و کاربرد آنها در پلی‌یورتان

بسپارش
فصلنامه علمی- ترویجی
سال پنجم، شماره ۲،
صفحه ۶۰-۷۱
۱۳۹۴
ISSN: 2252-0449

سعید بابایی، امین عابدینی*، زهراء منجزی

تهران، دانشگاه صنعتی مالک اشتر، مجتمع دانشگاهی شیمی و مهندسی شیمی، صندوق پستی ۱۷۷۵-۱۵۸۷۵

دریافت: ۱۳۹۳/۴/۲۷، پذیرش: ۱۳۹۳/۴/۲۷

چکیده

از روش‌های بهبود خواص مکانیکی، گرمایی و رئولوژی نانوکامپوزیت‌های پلی‌یورتان-سیلیکا، عملیات اصلاح سطح نانوذرات سیلیکا و گنجاندن نانوذرات اصلاح شده در ماتریس پلی‌یورتان است. این عملیات به دو حالت فیزیکی و شیمیایی انجام می‌گیرد. اصلاح فیزیکی براساس برهمکنش‌های فیزیکی بین سیلیکا و عامل اصلاح کننده و با استفاده از مواد سطح فعال یا درشت‌مولکول‌های جذب سطحی شده انجام می‌شود. اصلاح شیمیایی نیز بر اساس برهمکنش‌های شیمیایی و با استفاده از پیوندزنی به رنجیرهای پلیمری یا با عوامل اصلاح کننده مختلف بر پایه سیلیسیم، بور، تیتانیم، آلومینیم و غیره انجام می‌گیرد. در این میان، معمولاً عوامل جفت‌کننده سیلانی از اهمیت بیشتری برخوردارند. به‌منظور بررسی مقدار اصلاح سطح نانوذرات سیلیکا، روش‌های مختلفی نظیر اندازه‌گیری مقدار گرمای غوطه‌وری سطح سیلیکا در آب و بنزن و طیف‌بینی زیرقرمز به کار برده می‌شوند. در این مقاله، روش‌های اصلاح سطح سیلیکا با رویکرد گنجایش در پلی‌یورتان و همچنین اثر عوامل اصلاح کننده مختلف بر خواص گرمایی، شکل‌شناسی و آبگریزی بررسی می‌شوند.

سعید بابایی

امین عابدینی

زهراء منجزی

وازگان کلیدی

سیلیکا، پلی‌یورتان، عوامل جفت‌کننده سیلانی، پیوند زنی، ماده سطح فعال

* مسئول مکاتبات، پیام‌نگار:
abediniamin89@yahoo.com

مقدمه

سیلیکا (SiO_2) ماده‌ای جامد و خیلی سخت با دمای ذوب 1720°C

دمای جوش 2230°C است. این ماده از لحاظ شیمیایی مقاومت

زیادی داشته و فقط با محلول‌های غلیظ سدیم هیدروکسید، پتابسیم

هیدروکسید و هیدروفلورورید گازی واکنش می‌دهد [۱-۳].

ساختار سیلیکا نشانگر یک شبکه سه‌بعدی است که گروه‌های

سیلانول و سیلوکسان بر سطح آن قرار دارند و منجر به ماهیت

آبدوست آن می‌شوند. سطح سیلیکا با سه نوع سیلانول آرایش

می‌یابد:

- دوقلو (geminal) که در شکل ۱ نشان داده شده‌اند [۴-۵].

- پیوند هیدروژنی دار شده یا مجاور (vicinal) و

- آزاد یا مجزا شده،

با وجود اینکه سیلیکا می‌تواند به خوبی خواصی نظری مقاومت

ساختمی، سختی، مدول، پایداری گرمایی، رئولوژی کامپوزیت‌های

پلاستیک‌ها، لاستیک‌ها، پوشش‌ها و چسب‌ها را بهبود دهد، اما

به آسانی در سامانه‌های پلیمری یا آلی قابل استفاده نیست. دلیل

آن اختلاف زیاد خواص پلیمر و ذرات تقویت کننده است که

می‌تواند منجر به جدایی فاز شود [۶]. روش‌های متنوعی برای

بهبود سازگاری بین پلیمر (آبگریز) و نانوسیلیکا (آبدوست) استفاده

می‌شوند. یکی از این روش‌ها، اصلاح سطح نانوذرات سیلیکاست

که در سال‌های اخیر به دلیل جنبه‌های کاربردی آن، اهمیت ویژه‌ای

یافته است.

اصلاح سطح سیلیکا، نه تنها باعث پراکندگی بهتر نانوذرات

در بافت پلیمر می‌شود، بلکه در نتیجه برهم‌کنش‌های فیزیکی و

شیمیایی ذرات سیلیکا با ماتریس پلیمر، اتصال شیمیایی با دوام

بین فازهای ناسازگار تضمین می‌شود [۷-۱۰]. برای اصلاح سطح

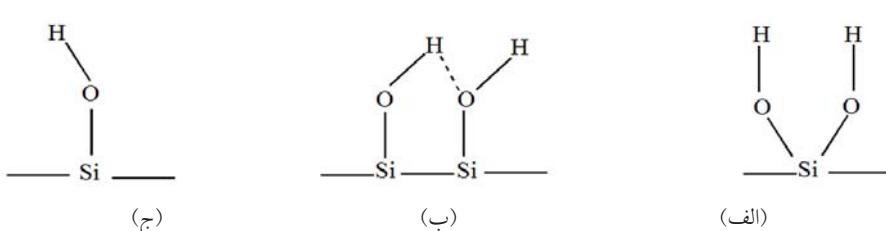
ذرات می‌توان از الکل‌های معمولی [۱۱، ۱۲]، معرف گرینیارد [۱۳]

عوامل اصلاح کننده سطح، مواد فعال سطحی، پلیمرهای عامل دار

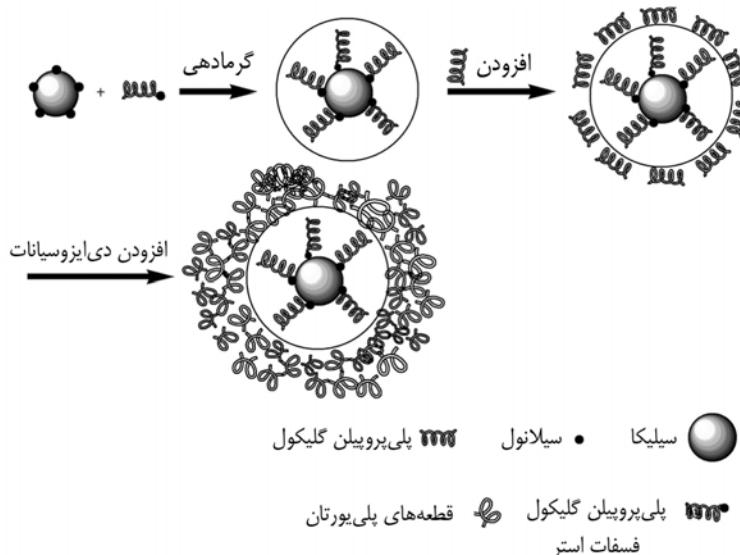
[۱۴] یا روش‌های پلیمر شدن امولسیونی [۱۵] استفاده کرد. به طور

کلی، اصلاح سطح نانوذرات سیلیکا معمولاً با روش‌های فیزیکی و

شیمیایی قابل انجام است که در ادامه درباره هر یک از این روش‌ها و

شکل ۱- سطح سیلیکا با انواع سیلانول: (الف) دوقلو، (ب) پیوند هیدروژنی دار شده و (ج) آزاد [۵].

شکل ۲- مدلی از پراکندگی نانوذرات سیلیکا در ماتریس پلی‌یورتان [۱۸].

شده بهدلیل پراکندگی خوب ذرات سیلیکا و کاهش کلوخه‌های نانوذرات، در مقایسه با پلی‌یورتان تقویت شده با سیلیکای اصلاح نشده دارای پایداری گرمایی بیشتری است. پس از افزودن نانوذرات سیلیکا به پلی‌یورتان، نانوذرات به عنوان یک لایه پوششی خوب عمل می‌کند و مانع از تجزیه گرمایی مستقیم پلی‌یورتان در اثر گرما می‌شوند [۱۸].

اصلاح با برهم‌کنش‌های شیمیایی

پیوند شیمیایی مولکول‌ها یا قطعه‌های مولکولی به سطح به شیوه‌ای کنترل شده، برای تغییر خواص فیزیکی یا شیمیایی اصلاح شیمیایی سطح نامیده می‌شود. در سال‌های اخیر، این نوع اصلاح بهدلیل برهم‌کنش‌های قوی بین اصلاح کننده و سطح بسیار مورد توجه قرار گرفته است. به طور کلی، اصلاح شیمیایی سطح سیلیکا با استفاده از عوامل اصلاح کننده و پیوندزنی به پلیمرها انجام می‌گیرد. ترکیبات اصلاح کننده متفاوتی از سیلیسیم، بور، تیتانیم، آلمینیم و غیره استفاده می‌شوند، اما عموماً در پلی‌یورتان‌ها، عوامل جفت‌کننده سیلانی به کار برده می‌شوند [۱۹، ۲۰].

عوامل جفت‌کننده سیلانی

ساخтар عمومی عوامل جفت‌کننده سیلانی به شکل RSiX_3 است که X گروه‌ایی با قابلیت آبکافت مثل کلرو، متوكسی و اتوکسی هستند و با گروه‌های هیدروکسیل موجود بر سطح سیلیکا واکنش می‌دهند. گروه آلی R نیز می‌تواند عاملیت‌های متنوعی باشد که بسته به پلیمر مورد نظر انتخاب شده و منجر به آبگریزی سطح سیلیکا

یک عامل سازگار کننده، افزون بر ایجاد پراکندگی مناسب برای نانوذرات سیلیکا در ماتریس پلی‌یورتان، چسبندگی بین سطحی را نیز افزایش می‌دهد. برهم‌کنش بین ذرات سیلیکا و ماده سطحی فعال ناشی از پیوند هیدروژنی، گروه‌های هیدروکسیل ذرات سیلیکا و پلی‌پروپیلن گلیکول فسفات استر است. پس از پلیمرشدن درجا در مجاورت دی‌ایزوسیانات، گروه‌های هیدروکسیل سیلیکا، پلی‌پروپیلن گلیکول و پلی‌پروپیلن گلیکول فسفات استر با گروه عاملی ایزوسیانات واکنش می‌دهند. در نتیجه، سطح سیلیکا با قطعه‌های پلی‌یورتان پوشش داده می‌شود و پراکندگی خوب نانوذرات در بافت پلیمر به دست می‌آید [۱۸].

تجزیه گرماوزن‌سنگی نانوذرات سیلیکای شاهد، نشانگر مقدار کمی اتلاف وزن در محدوده دمایی $50\text{--}200^\circ\text{C}$ ناشی از واجدبی (desorption) آب و همچنین مقدار کمی اتلاف وزن پس از 340°C ناشی از گروه‌های هیدروکسیل موجود بر سطح ذرات سیلیکاست. از طرف دیگر، نانوذرات سیلیکای اصلاح شده اتلاف وزن تیزتری را نشان می‌دهند. این اتلاف در حوالی 250°C شروع می‌شود تا 750°C ادامه می‌یابد و به تجزیه اکسایش گرمایی زنجیر پلی‌پروپیلن گلیکول فسفات استر اتصال داده شده به سطح ذرات سیلیکا مربوط است [۱۸].

برای پلی‌یورتان خالص نیز اولین مرحله تجزیه در حدود 300°C و دومین مرحله تجزیه در 360°C است. اتصال سطح سیلیکا به پلی‌یورتان، دمای اولین مرحله تجزیه را بهبود نمی‌دهد، اما دمای دومین مرحله را بهدلیل افزایش برهم‌کنش پلیمر- ذره افزایش می‌دهد. پلی‌یورتان تقویت شده با ذرات سیلیکای اصلاح

جدول ۱- عوامل جفت‌کننده سیلانی برای اصلاح سطح سیلیکا [۵].

اختصار	نام ترکیب	اختصار	نام ترکیب
VTES	وینیل تری‌اتوکسی سیلان	APMDES	آمینوپروپیل متیل‌دی‌اتوکسی سیلان
GOTMS	گلیسیدوکسی‌پروپیل تری‌متوکسی سیلان	APTES	آمینوپروپیل تری‌اتوکسی سیلان
MMS	متاکریلوکسی‌متیل تری‌اتوکسی سیلان	MPTES	متاکریلوکسی‌پروپیل تری‌اتوکسی سیلان
MPTMS	متاکریلوکسی‌پروپیل تری‌متوکسی سیلان	MTES	متیل تری‌اتوکسی سیلان
VTS	وینیل تری‌متوکسی سیلان	MPTMS	مرکاپتوپروپیل تری‌متوکسی سیلان

متوکسی و واکنش‌پذیری سیلان‌ها بر اساس استخلاف روی زنجیر کربنی به شکل آکلیل < وینیل > متاکریلوکسی < مرکاپتو > اپوکسی < آمینو > است.

در واکنش اصلاح سطح، ابتدا سیلانول حاصل از آبکافت سیلان از راه پیوند هیدروژنی به هیدروکسیل‌های سطح سیلیکا نزدیک شده و با ادامه یافتن واکنش و خارج شدن آب، طبق شکل ۳ پیوند کووالانسی بین سیلیکا و سیلان برقرار می‌شود. با توجه به این شکل به طور نظری امکان تشکیل لایه سیلانی به حالت مونومری وجود دارد. اما در عمل، تشکیل اولیگومرهای سیلانی به دلیل واکنش سیلان با خود در سطح سیلیکا نیز امکان‌پذیر است [۲۶]. اجزای واکنش اصلاح مطابق با مقادیر استوکیومتری سیلان و سیلیکا طبق معادله (۱) محاسبه می‌شوند:

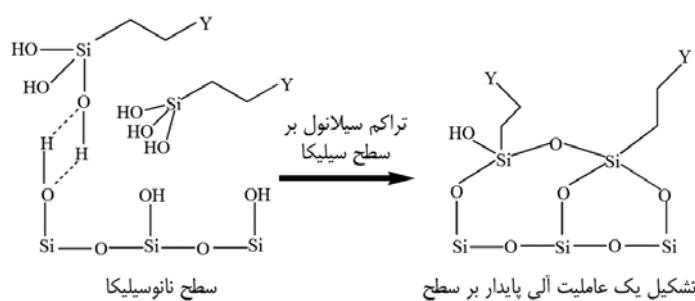
$$M = \frac{3(S_{sSi} \times m_{Si} \times M_{Silane} \times OH_{NO} \times 10^{19})}{NA} \quad (1)$$

که در آن، M مقدار سیلیکا بر حسب g، S_{sSi} مساحت سطح سیلیکا

می‌شود [۲۱]. چند نمونه از عوامل جفت‌کننده سیلانی استفاده شده برای اصلاح سطح سیلیکا در جدول ۱ فهرست شده است.

انتخاب نوع عوامل جفت‌کننده سیلانی بر اساس نوع و ساختار شبکه پلیمری و نوع برهم‌کنش موجود موجود انجام می‌گیرد [۲۲]. با انتخاب مناسب نوع سیلان، می‌توان سازگاری ذره با شبکه پلیمری به هنگام پراکنش آن و احتمال پیوند شیمیایی با این شبکه را در زمان پخت فراهم کرد، که این می‌تواند باعث افزایش چسبندگی بین سطح سیلیکا و شبکه پلیمری شود [۲۳]. به عبارت دیگر، عوامل جفت‌کننده سیلانی ماهیت آبدوست اکسید معدنی را اصلاح کرده و قابلیت پخش ذرات را بهبود می‌بخشند. انتخاب سیلان با گروه عاملی فعال که قابلیت واکنش با شبکه پلیمری دارد، سبب افزایش چگالی شبکه بستر پلیمری و شبکه بین فازی در پلیمرها می‌شود [۲۴، ۲۵].

فرایند اصلاح سطح با عوامل جفت‌کننده سیلانی شامل، آبکافت و تراکم آن با خود یا سطح هیدروکسیل‌دار است. ترتیب واکنش‌پذیری گروه‌های آلکوکسی به شکل پروپوکسی < اتوکسی >

شکل ۳- واکنش سیلان و سطوح معدنی [۲۶].

سیلانی متیل تری اتوکسی سیلان، وینیل تری متوكسی سیلان، ۳-آمینوپروپیل تری متوكسی سیلان و ۳-مرکاپتوپروپیل تری متوكسی سیلان، اصلاح سطح شده‌اند [۳۱].

نتایج زاویه تماس با آب بهوضوح اثر زنجیرهای آلی بر خواص سطح ذرات سیلیکا را نشان می‌دهند. نتایج زاویه تماس ذرات سیلیکای اصلاح شده با متیل تری اتوکسی سیلان و وینیل تری متوكسی سیلان، حاکی از آبگریزی زیاد ذرات اصلاح شده به دلیل وجود گروه‌های غیرقطبی در انتهای آزاد آنهاست. در واقع، هریک از زنجیرهای کربنی آبگریز منجر به کاهش در بخشی از گروه‌های سیلانول (OH-) بر سطح سیلیکا و کاهش آبدوستی سطح می‌شود. ذرات سیلیکای اصلاح شده با ۳-آمینوپروپیل تری متوكسی سیلان و ۳-مرکاپتوپروپیل تری متوكسی سیلان نیز، قطره‌های آب را جذب می‌کنند. این کار نشانگر آن است که اگر چه زنجیرهای پروپیل آبگریز روی سطح ایجاد شده، اما خاصیت آبدوستی به علت وجود گروه‌های مرکاپتو و آمین در پایان زنجیرها حفظ شده است [۳۱].

اثر سیلان بر شکل‌شناسی و خواص گرمایی ذرات سیلیکا
سافرونووا (Safronova) و همکاران سطح سیلیکا را با استفاده از عوامل جفت‌کننده سیلانی ۳-آمینوپروپیل تری متوكسی سیلان (۱)، ۳-(ایمیدازولین-۱-ایل) پروپیل تری اتوکسی سیلان (۲) و تترافلوئورودسیل تری اتوکسی سیلان (۳)، اصلاح و اندازه و خواص ذرات را پس از اصلاح بررسی کردند [۳۲].

بر اساس داده‌های میکروسکوپ الکترونی، اندازه ذرات سیلیکا به ماهیت گروه اصلاح‌کننده آلی استفاده شده بستگی دارد. نمونه‌های سیلیکای اصلاح شده با گروه‌های پرفلوئور، در مقایسه با گروه‌های هیدروکربنی به علت آبگریزی بیشتر سطح آنها، دارای اندازه ذرات کوچکتر و انباستگی کمتری است. اصلاح سطح با گروه‌های شامل کربن مساحت سطح مخصوص سیلیکا را کاهش می‌دهد. همچین، در نمونه‌های سیلیکای اصلاح شده با عوامل حاوی آمین، مساحت سطح مخصوص با افزایش اندازه گروه‌های آلی کاهش می‌یابد. پویش‌های گرمایزن‌سنجدی نمونه‌ها در دو محیط آرگون و هوا انجام شده است. نتایج نشان می‌دهد، اتلاف وزن نمونه‌های سیلیکای اصلاح سطح شده در هوا بیشتر از آرگون است. این موضوع ناشی از احتراق ناقص گروه‌های اصلاح‌کننده آلی به دلیل مقدار ناکافی اکسیژن در آرگون است. وجود کربن باقیمانده در نمونه، پس از تجزیه به‌شكل رنگ خاکستری در نمونه‌های خارج شده از بوته ظاهر می‌شود [۳۲].

بر حسب $m_{\text{si}} \text{ nm}^2/\text{g}$ مقدار سیلیکا بر حسب g جرم مولکولی سیلان، OH_{NO} تعداد گروه‌های هیدروکسیل به ازای هر nm^2 و NA عدد آووکادرو هستند [۲۷].

گزارش ارائه شده توسط پژوهشگران نشان می‌دهد، به کارگیری غلظت کمتر از استوکیومتری عوامل جفت‌کننده سیلانی مانع از تشکیل لایه‌های شبکه‌ای آلكوكسی سیلان روی سطح سیلیکا و مقدار سیلان بیشتر از غلظت استوکیومتری نیز منجر به افزایش ضخامت لایه و اندازه ذرات می‌شود [۲۸، ۲۹].

درجه اصلاح سطح سیلیکا با روش‌های متفاوتی تخمین زده می‌شود. از میان روش‌های قابل کاربرد، مطمئن‌ترین روش‌ها، شامل موارد زیر است:

- ۱- تعیین درجه آبگریزی بر اساس مقدار گرمای غوطه‌وری سطح سیلیکا در آب و بنزن،
- ۲- تعیین درجه تراکم گروه‌های سیلانول سطح سیلیکا از روش طیف‌بینی زیرقرمز و
- ۳- مشاهده تجمعات و کلوخه‌های مولکول‌های سیلیکا در یک میکروسکوپ الکترونی.

گرمای غوطه‌وری سطح سیلیکا (اصلاح شده و اصلاح نشده) در آب (H_i^w) و بنزن (H_i^B) به روش گرماسنجی معین می‌شود. براساس این روش، آمپول‌ها با سیلیکای پر شده و سپس گاززدایی آنها تحت خلاً انجام می‌شود. درنهایت، گرمای غوطه‌وری اندازه‌گیری می‌شود. درجه آبگریزی از معادله (۲) محاسبه می‌شود [۳۰]:

$$(2) N = \frac{(H_i^B) - (H_i^W)}{(H_i^B)} \times 100$$

گروه‌های سیلانول سطح سیلیکا در طیف زیرقرمز نزدیک به‌شكل نواری در 7326 cm^{-1} مشخص می‌شوند. طیف زیرقرمز نزدیک برای سیلیکا قبل و بعد از اصلاح ثبت می‌شود و درجه تراکم از معادله (۳) محاسبه می‌شود:

$$(3) K = \frac{H - h}{H} \times 100$$

که در آن، H ارتفاع یا سطح پیک سیلیکای اصلاح نشده و h ارتفاع یا سطح پیک سیلیکا بعد از اصلاح است [۳۰].

اثر سیلان بر مقدار آبگریزی ذرات سیلیکا
در این بخش، از پیش ماده ترا اتیل ارتوسیلیکات، برای تهیه ذرات سیلیکا استفاده شده است. ذرات حاصل به وسیله عوامل جفت‌کننده

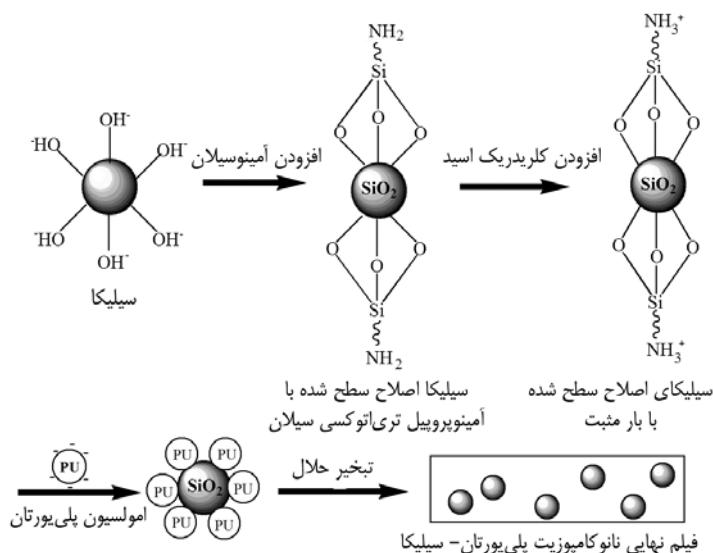
با پیوند C-H ناشی می‌شود. به طور کلی، زنجیرهای هیدروکربنی متصل به سیلیکا در دماهای از ۳۰۰°C تا ۴۳۰°C بسته به ماهیت گروه اصلاح‌کننده پایدار هستند [۳۲].

تهیه نانوکامپوزیت پلی‌یورتان-سیلیکا به روش باردار کردن

یکی از راههای بهبود سازگاری در کامپوزیت پلی‌یورتان-سیلیکا، باردار کردن دو فاز کامپوزیت است، به طوری که سطح ذرات سیلیکا دارای بار مثبت و پلی‌یورتان دارای بار منفی شود. یونفا چن (Yunfa Chen) و همکاران از این روش برای تهیه فیلم نازکی از پلی‌یورتان و سیلیکا استفاده کردند. با استفاده از مقادیر زتا-پتانسیل برای سیلیکای شاهد و سیلیکای اصلاح سطح شده با ۳-آمینوپروپیل تری‌اتوکسی‌سیلان، بار منفی بر سطح این ذرات معین می‌شود. از آنجا که ذرات پلی‌یورتان نیز دارای بار منفی هستند، در نتیجه ذرات سیلیکا اصلاح شده با ۳-آمینوپروپیل تری‌اتوکسی‌سیلان و پلی‌یورتان یکدیگر را دفع می‌کنند. با پروتون دار کردن سطح ذرات سیلیکا اصلاح شده با آمینوسیلان، بر سطح آنها بار مثبت ایجاد می‌شود و برهم‌کنش جاذبه‌ای با پلی‌یورتان ایجاد می‌کنند. جزئیات فرایند اصلاح و تشکیل فیلم در شکل ۴ نشان داده است [۳۳]. در شکل ۵ تصاویر میکروسکوپ الکترونی پویشی فیلم‌های نازکی از پلی‌یورتان و سیلیکا نشان داده شده است. برآمدگی‌های گرد در تصاویر، نشان دهنده ذرات سیلیکا کروی توخالی است که با پیکان‌های سیاهرنگ نشان داده شده‌اند. همه یا بخشی از ذرات در معرض سطح پلیمر قرار می‌گیرند. بهمین دلیل، اندازه ذرات متفاوتی را می‌توان برای آنها مشاهده کرد.

ترکیب اجزای مخلوط گازی آزاد شده در طول گرمکافت نمونه‌های سیلیکای اصلاح سطحی شده، با طیف‌سنجی جرمی معین شده است. نتایج نشان دهنده این است، گرمکافت نمونه‌های سیلیکای اصلاح سطح شده شامل ۲ مرحله است. مرحله اول، ناشی از آزاد شدن آبی است که به طور ضعیف پیوند می‌دهد. مرحله دوم، درباره سطح سیلیکای اصلاح شده با گروه‌های هیدروکربن حاوی نیتروژن، شامل آزاد شدن قابل توجه CO_2 (با عدد جرمی ۴۴)، NO (۳۰)، CN (۲۶) و سایر گونه‌ها و آزاد شدن آب باقی‌مانده در دماهای بیش از ۳۰۰°C است. نتایج نشان می‌دهد، قطعاتی از ترکیبات ۱ و ۲ که از نظر شیمیایی به ذرات سیلیکا پیوند داده شده‌اند، تجزیه شده و می‌سوزند [۳۲]. فرایند احتراق در هوا، در دمای کمتر شروع می‌شود و با سرعت بیشتری رخ می‌دهد. تمایز بین محدوده‌های دمایی حاصل از احتراق، به فعالیت بیشتر اکسیژن در هوا و مقدار ناکافی آن در اتمسفر خنثی وابسته است.

سطح نمونه‌های سیلیکای اصلاح شده با گروه‌های پرفلوئور نیز در مرحله کاهش وزن را نشان می‌دهد. مرحله دوم در دماهای بیشتری آغاز می‌شود که با انتشار فلوئور فعال ($M/z=19$) و کربن دی‌اکسید ($M/z=44$) همراه است. افزایش مقدار گروه‌های آبگریز پرفلوئور، از جذب مولکول‌های آب به سیله سیلیس جلوگیری می‌کنند. در نتیجه، اتلاف وزن نسبی در مرحله اول (در محدوده دمایی ۸۰-۱۲۰°C) را کاهش می‌دهند. کاهش وزن عمدۀ در دماهایی از ۴۵۰°C تا ۴۶۰°C، که گروه‌های کربن-فلوئور تجزیه می‌شوند، رخ می‌دهد. پایداری گرمایی بیشتر سطح نمونه‌های سیلیکای اصلاح شده با گروه‌های پرفلوئور، از استحکام بیشتر پیوند C-F در مقایسه

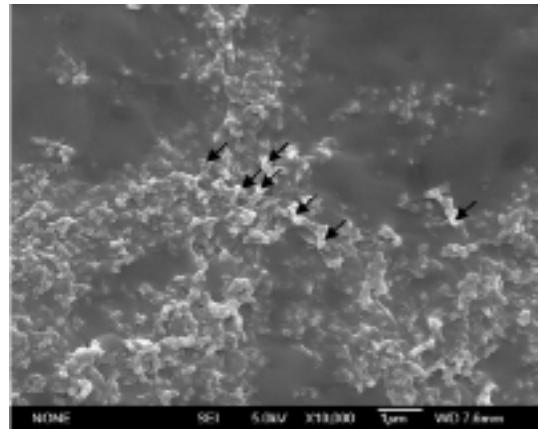

شکل ۴- تشکیل فیلم نازکی از نانوکامپوزیت پلی‌یورتان-سیلیکا اصلاح شده با روش باردار کردن [۳۳].

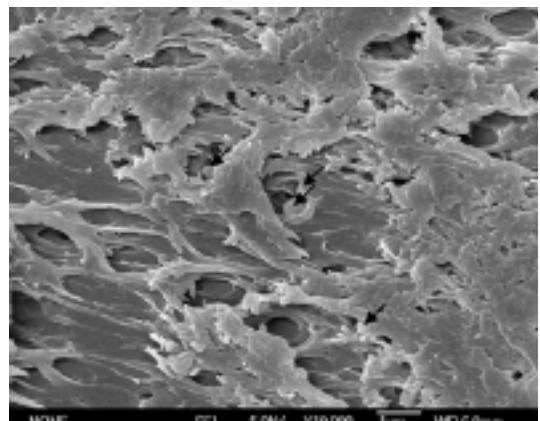
روش پیوندزنانی به زنجیر پلیمر

اصلاح سطح ذرات معدنی به وسیله واکنش شیمیایی با مواد آلی راه موثری برای بهبود امتزاج پذیری با ماتریس پلیمر است [۳۴]. در این روش، گروههای سیلانول ذرات سیلیکا با پیوند کووالانسی با پلیمر اتصال برقرار می‌کنند [۳۵]. ذرات سیلیکای عامل دار شده با ترکیبات اپوکسی [۳۶] و گروههای ایزووسیانات [۳۷] دو نمونه از موارد اصلاح با این روش‌اند که ذرات پس از اصلاح به پلی(متیل متاکریلات) اتصال داده می‌شوند. معمولاً به این گونه ساختارها، ساختار هسته-پوسته گفته می‌شود [۳۸]. ایده استفاده از دی‌ایزووسیانات‌ها به عنوان عامل جفت‌کننده اتصال سطوح معدنی به پلیمرها برای سیلیکا [۳۹]، تیتانیم اکسید [۴۰] و لوله‌های کربنی [۴۱] گزارش شده است. بررسی‌های متیجازوسکی (Matyjaszewski) و همکاران نشان می‌دهد، بین ذرات سیلیکای پیوند یافته به پلیمر با ماتریس پلیمر برهم‌کنش‌های مطلوب وجود دارد. این برهم‌کنش‌ها از لحاظ ترمودینامیکی پایدارند و توزیع همگن ذرات در سراسر ترکیب را فراهم می‌کنند. آنها مشاهده کردند، اکثر پژوهش‌ها بر پراکندگی نانوذرات سیلیکای پیوند یافته به پلیمرهای وینیلی (مانند پلی‌استیرن [۴۲]، پلی‌متیل متاکریلات [۴۳] و پلی‌اتیلن [۴۴]) متمرکز است. در حالی‌که اکثر نانوکامپوزیت‌ها مخصوصاً با کاربرد پوششی بر پایه پلیمرهای غیروینیلی، نظیر اپوکسی و پلی‌یورتان هستند. از این رو، چگونگی دستیابی به توزیع همگن و سازگاری نانوذرات سیلیکا در ماتریس‌های پلیمری غیروینیلی مورد توجه قرار گرفته است [۴۵]. برای بررسی روش اتصال نانوذرات سیلیکا به پلیمرهای وینیلی از گزارش ارائه شده توسط کیونگ جانگ (Kyoung Jang) و همکاران استفاده می‌شود.

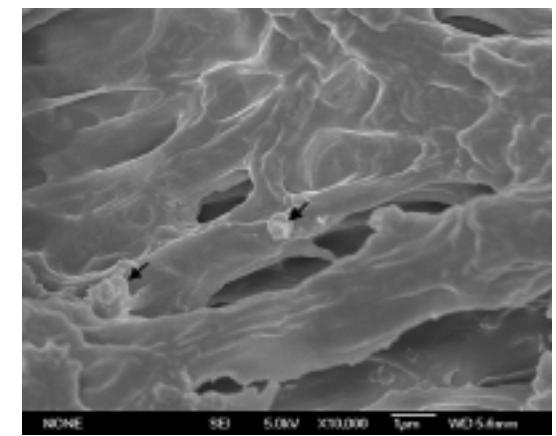
بر اساس این گزارش، نانوذرات سیلیکای اصلاح شده به طور شیمیایی با وینیل ایزووسیانات و سپس با پلی‌یورتان‌های خاتمه یافته با وینیل مخلوط می‌شوند. مخلوط با تابش فرابنفش پخت می‌شود تا در نهایت نانوکامپوزیت پلی‌یورتان-سیلیکا سنتر شود. خواص مکانیکی و سطح کامپوزیت‌های اصلاح شده با سامانه‌های پرنشده و پرشده با سیلیکای اصلاح نشده مقایسه شده‌اند. ذرات سیلیکای اصلاح نشده جهت‌گیری زنجیرهای پلیمر را در طول کشش به هم می‌ریزند و برهم‌کنش‌های هیدروژنی بین گروههای یورتانی را کاهش می‌دهند. در نتیجه، مقاومت کششی نمونه پرشده با سیلیکای اصلاح نشده کمتر از پلی‌یورتان پرنشده است. نتایج مشابهی نیز توسط چند پژوهشگر دیگر که آکریلات‌ها را سنتر کرده‌اند، گزارش شده است [۴۶، ۴۷]. در حالت استفاده از ذرات سیلیکای اصلاح شده، گروههای وینیل سطح سیلیکا در واکنش

(الف)

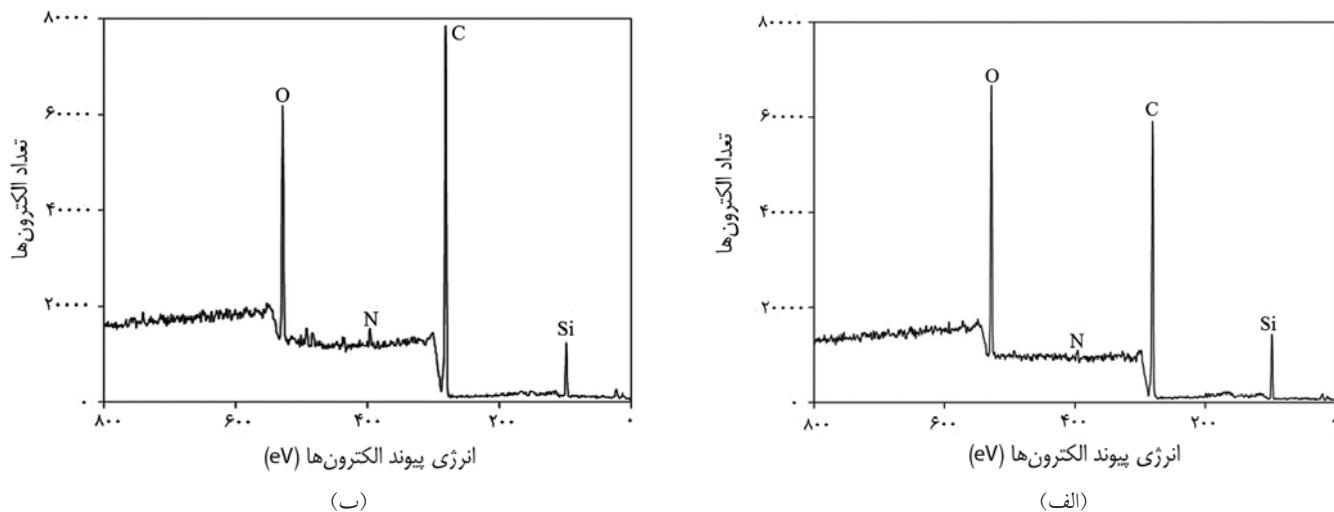
(ب)

(ج)

شکل ۵- تصاویر میکروسکوپ الکترونی فیلم نازک پلی‌یورتان با: (الف) سیلیکای شاهد، (ب) سیلیکای اصلاح شده و (ج) سیلیکای اصلاح و باردار شده [۳۳].

بهترین توزیع ذرات سیلیکا در فیلم نازک پلی‌یورتان-سیلیکای اصلاح و باردار شده و بدترین توزیع در فیلم نازک پلی‌یورتان-سیلیکای شاهد مشاهده می‌شود [۳۳].

شکل ۶- طیف‌سنجه فوتولکترون پرتو ایکس نانوکامپوزیت پلی‌یورتان با سیلیکای: (الف) اصلاح نشده و (ب) اصلاح شده [۳۸].

پلی‌یورتان، امتحاج‌پذیری با پلی‌یورتان را افزایش داده و به طور مناسب در ماتریس توزیع می‌شوند.

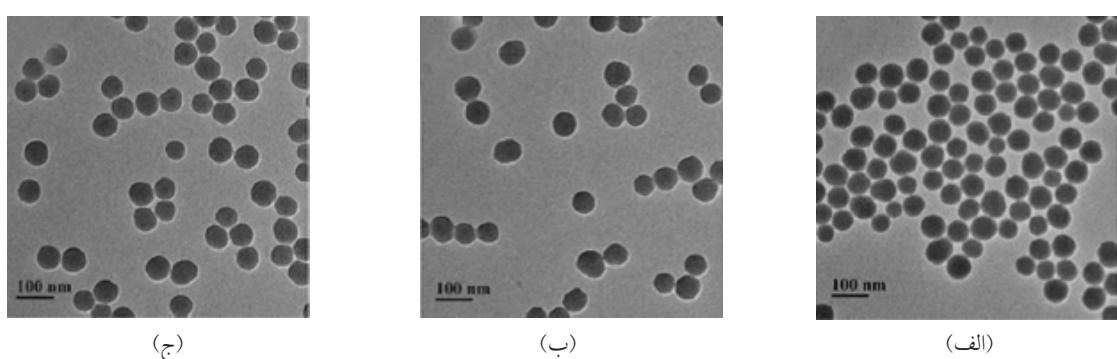
با افزایش مقدار سیلیکای اصلاح شده پایداری گرمایی پلی‌یورتان‌های پخت شده در سراسر محدوده دمایی مورد آزمایش به مقدار کمی افزایش می‌یابد. این پایداری برای پلی‌یورتان‌های پرشده با سیلیکای اصلاح شده به‌شکل قوی‌تری مشاهده می‌شود. افزایش کم پایداری ناشی از ماهیت ذرات سیلیکا و بهبود بیشتر ناشی از پراکندگی مناسب آنهاست [۳۸].

یکی از روش‌های اصلاح شیمیایی سطح سیلیکا به‌طور ترکیبی براساس اتصال نانوذرات سیلیکا به یک پلیمر غیروینیلی است. بدین ترتیب که هم از عامل جفت‌کننده سیلانی و هم از پیوندزنی به پلیمر برای بهبود پراکندگی ذرات سیلیکا استفاده می‌شود. ژانگ و همکاران با استفاده از ۳-آمینوپروپیل تری‌اتوکسی سیلان و اتصال

پخت فرابنفش شرکت کرده و در نتیجه مقاومت کششی در مقایسه با پلی‌یورتان‌های پرنشده افزایش می‌یابد.

زاویه تماس نانوکامپوزیت‌ها با افرودن سیلیکای اصلاح نشده کاهش می‌یابد. به عبارتی، مقدار آبگریزی آنها کاهش می‌یابد. همچنین، مقدار بیشتر اتم‌های کربن آبگریز در سطح سیلیکای اصلاح شده، زاویه تماس بزرگ‌تر و در نتیجه آبگریزی بیشتری را برای نانوکامپوزیت حاصل از آنها در مقایسه با نانوکامپوزیت تقویت شده با سیلیکای اصلاح نشده نشان می‌دهد [۳۸].

مقایسه مقدار Si در دو شکل مربوط به اندازه‌گیری طیف‌سنجه فوتولکترون پرتو ایکس (XPS)، شکل ۶، نشان می‌دهد که سیلیکای اصلاح نشده در مقایسه با اصلاح شده، سطحی با سیلیکای بیشتر را فراهم می‌کند که ناشی از مهاجرت ذرات سیلیکای آزاد به سطح است. در مقابل، ذرات سیلیکای پیوند یافته به زنجیرهای

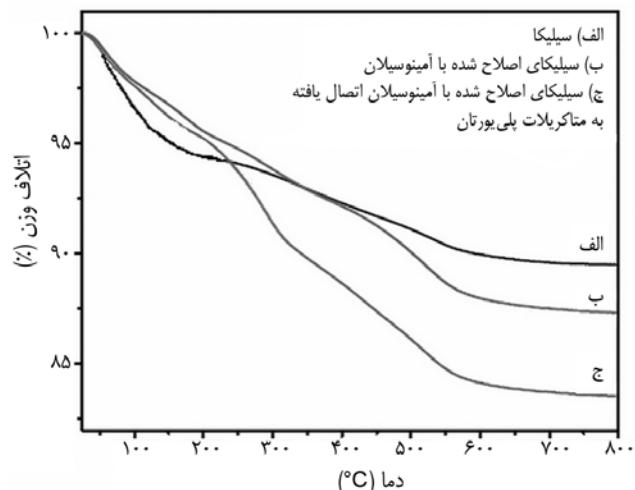
شکل ۷- تصاویر میکروسکوپ الکترونی عبوری: (الف) سیلیکا، (ب) سیلیکای اصلاح سطح شده با آمینو‌سیلان، (ج) سیلیکای اصلاح سطح شده با آمینو‌سیلان اتصال یافته به پلیمر [۴۵].

نتیجه‌گیری

اصلاح سطح نانوذرات سیلیکا از روش‌های بهبود سازگاری بین پلی‌یورتان و سیلیکا در یک نانوکامپوزیت پلی‌یورتان-سیلیکاست که باعث پراکندگی بهتر نانوذرات در ماتریس پلی‌یورتان و پیوند شیمیایی بادوام میان پلی‌یورتان و سیلیکا می‌شود. برای اصلاح سطح نانوذرات سیلیکا می‌توان از روش‌های فیزیکی و شیمیایی استفاده کرد. اصلاح بر اساس برهم‌کش‌های فیزیکی با استفاده از مواد سطح‌فعال نظیر پلی‌پروپیلن گلیکول فسفات استر انجام می‌گیرد. نتایج اصلاح حاکی از بهبود خواص پراکندگی و گرمایی نانوکامپوزیت حاصل بدون مزاحمت برای قطعه‌های پلی‌یورتان و در نتیجه کاهش انرژی سطح ذرات سیلیکاست.

از پرکاربردترین عوامل اصلاح کننده سطح سیلیکا با رویکرد گنجایشی در پلی‌یورتان‌ها، عوامل جفت‌کننده سیلانی هستند که انتخاب نوع آنها بر اساس نوع و ساختار شبکه پلیمری و نوع برهم‌کش انجام می‌گیرد. اندازه ذرات سیلیکای اصلاح شده به ماهیت گروه اصلاح‌کننده آلی استفاده شده بستگی دارد. منحنی گرممازن‌سنجدی نمونه‌های سیلیکای اصلاح سطح شده با عوامل جفت‌کننده سیلانی نشان می‌دهد، زنجیرهای هیدروکربنی متصل شده به سیلیکا، بسته به ماهیت گروه اصلاح‌کننده در دماهایی از ۳۰۰°C تا ۴۳۰°C پایدارند.

روش شیمیایی دیگری برای بهبود امتراج‌پذیری ذرات سیلیکا با پلی‌یورتان، پیوندزنی به پلیمر است. در این روش، گروه‌های سیلانول ذرات سیلیکا به طور شیمیایی با پلیمر پیوند برقرار می‌کنند. نانوکامپوزیت‌پلی‌یورتان-سیلیکای اصلاح سطح شده با وینیل ایزوپریانات یک نمونه از ترکیبات اصلاح سطح شده با این روش است که خواص نهایی آن بهدلیل پراکندگی مناسب ذرات سیلیکا در ماتریس پلی‌یورتان، مطلوب است.

شکل ۸- تجزیه گرممازن‌سنجدی گرمایی: (الف) سیلیکا، (ب) سیلیکای اصلاح شده با آمینوسیلان و (ج) سیلیکای اصلاح سطح شده با آمینوسیلان پیوند یافته با پلیمر [۴۵].

اولیگومرهای خاتمه یافته با NCO به سطح سیلیکای اصلاح شده با سیلان، ذرات سیلیکا را اصلاح کردند. سپس، ذرات اصلاح شده را به متاکریلات پلی‌یورتان‌ها متصل کردند [۴۵].

شکل ۷ تصاویر میکروسکوپ الکترونی عبوری (TEM) سیلیکا، سیلیکای اصلاح شده با آمینوسیلان و سیلیکای اصلاح شده با آمینوسیلان اتصال یافته با متاکریلات را نشان می‌دهد. همه ذرات به شکل کروی بوده و دارای قطر ۷۲ nm هستند. مقایسه این سه شکل نشان‌دهنده بهبود پراکندگی نانوذرات سیلیکا با روش ترکیبی در مقایسه با دو روش دیگر است. تجزیه گرممازن‌سنجدی سیلیکا و نانوکامپوزیت‌های تقویت شده با آن نیز در شکل ۸ نشان داده شده است. سیلیکای اصلاح شده با آمینوسیلان و سیلیکای اصلاح شده با آمینوسیلان اتصال یافته با متاکریلات، اتلاف وزن بیشتری در محدوده دمایی ۲۰۰ و ۸۰۰°C نشان می‌دهند که نشان دهنده اتصال زنجیرهای پلیمری به سطح ذرات سیلیکاست [۴۵].

مراجع

1. Roberts W.O. and Bergna H.E., *Colloidal Silica, Fundamentals and Applications*, Surfactant Science Series, Taylor and Francis, California, 257-277, 2006.
2. Sun Y., Zhang Z., and Wong C.P., Study on Mono-Dispersed Nano-Size Silica by Surface Modification for Underfill Applications, *Coll. Interf. Sci.*, **292**, 436-444, 2005.
3. Kupiec K., Konieczka P., and Namieśnik J., Characteristics,

Chemical Modification Processes as well as the Application of Silica and its Modified Forms, *Crit. Rev. Analy. Chem.*, **39**, 60-69, 2009.

4. Kim H.C. and Dubois G., *Encyclopedia of Nanoscience and Nanotechnology*, Taylor and Francis, California, 1-10, 2005.
5. Zou H., Wu S., and Shen J., *Polymer/Silica Nanocomposites: Preparation, Characterization, Properties, and Applications*,

- Chem. Rev.*, **108**, 3893–3957, 2008.
6. Chen H., Zhou S., Gu G., and Wu L., Study on Modification and Dispersion of Nano-silica, *Disp. Sci. Technol.*, **26**, 27–37, 2005.
 7. Chen G., Zhou S., Gu G., Yang H., and Wu L., Effects of Surface Properties of Colloidal Silica Particles on Redispersibility and Properties of Acrylic-Based Polyurethane/Silica Composites, *Coll. Interf. Sci.*, **281**, 339–350, 2005.
 8. Miller A.C. and Berg J.C., Effect of Silane Coupling Agent Adsorbate Structure on Adhesion Performance with a Polymeric Matrix, *Composites Part A*, **34**, 327–332, 2003.
 9. Gao X., Zhu Y., Zhao X., and Wang Z., Synthesis and Characterization of Polyurethane/SiO₂ Nanocomposites, *Appl. Surf. Sci.*, **257**, 4719–4724, 2011.
 10. Rong M.Z., Zhang M.Q., and Ruan W.H.M., Surface Modification of Nanoscale Fillers for Improving Properties of Polymer, *Mater. Sci. Technol.*, **22**, 787–796, 2006.
 11. Qian X.J., Liu X.H., Lu L.D., Chen W.J., and Wang X., Surface Modification of the Nano-SiO₂ with 1-Octyl Alcohol, *Inorg. Chem.*, **20**, 335–338, 2004.
 12. Fuji M., Takei T., Watanabe T., and Chikazawa M., Wettability of Fine Silica Powder Surfaces Modified with several Normal Alcohols, *Coll. Interf. Sci.*, **154**, 13–24, 1999.
 13. Yamamoto K. and Tatsumi T., Organic Functionalization of Mesoporous Molecular Sieves with Grignard Reagents, *Micropor. Mesopor. Mater.*, **44–45**, 459–464, 2001.
 14. Bauer F.S.V., Glasel H.J., Ernst H., Findeisen M., Hartmann E., Langguth H., Marquardt B., and Mehnert R., Preparation of Scratch and Abrasion Resistant Polymeric Nanocomposites by Monomer Grafting onto Nanoparticles, Effect of Filler Particles and Grafting Agents, *Macromol. Mater. Eng.*, **287**, 546–552, 2002.
 15. Yoshinaga K. and Kondo A., Capabilities of Polymer-Modified Monodisperse Colloidal Silica Particles as Biomaterial Carrier, *Coll. Polym. Sci.*, **275**, 220–226, 1997.
 16. Wu T.M. and Chu M.S., Preparation and Characterization of Thermoplastic Vulcanizate/Silica Nanocomposites, *J. Appl. Polym. Sci.*, **98**, 2058–2063, 2005.
 17. Ahn S.H., Kim S.H., and Lee S.G., Surface-Modified Silica Nanoparticle-Reinforced Poly(ethylene-2,6-naphthalate), *J. Appl. Polym. Sci.*, **94**, 812–818, 2004.
 18. Gao X., Zhu Y., Zhao X., Wang Z., Wang Z., An D., Ma Y., Guan S., Du Y., and Zhou B., Synthesis and Characterization of Polyurethane/SiO₂ Nanocomposites, *Appl. Surf. Sci.*, **257**, 4719–4724, 2011.
 19. Vansant E.E., Voort R.V.D., and Vrancken K.C., Charcrtization and Chemical Modification of the Silica Surface, *Study in Surface Science and Catalysis*, Elsevier Science, Amsterdam, **93**, 149–159, 1995.
 20. Possemiers K., Vrancken K.C., Voort R.V.D., and Vansant E.F., Total Characterization of the BCl₃-Modified Silica Surface by Means of Quantitative Surface Analysis, *J. Chem. Soc., Faraday Transact.*, **91**, 2173–2178, 1995.
 21. Rahmani A. and Padavattan V., Synthesis of Silica Nanoparticles by Sol-Gel: Size-Dependent Properties, Surface Modification, and Applications in Silica-Polymer Nanocomposites: A Review, *J. Nanomater.*, 15 pages, 2012
 22. Chen G., Zhou S., Gu G., and Wu L., Modification of Colloidal Silica on the Mechanical Properties of Acrylic Based Polyurethane/Silica Composites, *Coll. Surf.*, **296**, 29–36, 2007.
 23. Jiang Z.X., Meng L.H., Huang Y.D., Liu L., and Lu C., Influence of Coupling Agent Chain Lengths on Interfacial Performances of Polyacrylacylene Resin and Silica Glass Composites, *Appl. Surf. Sci.*, **253**, 4338–4343, 2007.
 24. Baptiste J., Ridaoui H., Balard H., Barthel H., and Gottschalk T., Evolution of the Surface Polar Character of Pyrogenic Silica, with Their Grafting Ratios by Dimethylchlorosilane, Studied by Microcalorimetry, *Coll. Interf. Sci.*, **325**, 101–106, 2008.
 25. Mai, Y.W. and Yu, Z.Z., *Polymer Nano Composites*, Woodhead and CRC, New York, 542–548, 2006.
 26. Xanthos M., *Functional Filler for Plastics*, Wiley-VCH, University of Michigan, 120–145, 2005.
 27. Mrkoci M.I., *Influence of Silica Surface Characteristics on Elastomer Reinforcement*, MSc Thesis, Queen's University of Kingston, Ontario, Canada, 2001.
 28. Kang S., Hong S., Choe C.R., Park M., Rim S., and Kim J., Preparation and Characterization of Epoxy Composites Filled with Functionalized Nanosilica Particles Obtained via Sol-Gel Process, *Polymer*, **42**, 879–887, 2001.
 29. Pluedemann E.P., *Silane Coupling Agents*, Dow Corning Midland, Michigan, Plenum, 1982.
 30. Kryztafkiewicz A., Rager B., and Jesionowski T., The Effect of Surface Modification on Physicochemical Properties of Precipitated Silica, *Mater. Sci.*, **32**, 1333–1339, 1997.
 31. Lee C.H., Park S.H., Chung W., Kim J.Y., and Kim S.H.,

- Preparation and Characterization of Surface Modified Silica Nanoparticles with Organo-Silane Compounds, *Coll. Surf. A: Physicochem. Eng.*, **384**, 318–322, 2011.
32. Safranova E.Y., Il'in A.B., Lysova A.A., and Yaroslavtsev A.B., Effect of Surface Modification with Carbon-Containing Groups on the Size, Properties, and Morphology of Silica Particles, *Inorg. Mater.*, **48**, 368–373, 2012.
33. Liao Y., Wu X., Wang Z., Yue R., and Liu G., Composite Thin Film of Silica Hollow Spheres and Waterborne Polyurethane: Excellent Thermal Insulation and Light Transmission Performances, *Mater. Chem. Phys.*, **133**, 642–648, 2012.
34. Kohut A., Voronov A., and Peukert W., An Effective Way to Stabilize Colloidal Particles Dispersed in Polar and Nonpolar Media, *Langmuir*, **23**, 504–508, 2007.
35. Beck C., Härtl W., and Hempelmann R., Covalent Surface Functionalization and Self-Organization of Silica Nanoparticles, *Angew. Chem. Int. Ed.*, **38**, 1297–1300, 1999.
36. Liu Y.L., Hsu C.Y., Wang M.L., and Chen H.S., A Novel Approach of Chemical Functionalization on Nano-Scaled Silica Particles, *Nanotechnology*, **14**, 813–819, 2003.
37. Shirai Y., Shirai K., and Tsubokawa N., Effective Grafting of Polymers onto Ultrafine Silica Surface: Photopolymerization of Vinyl Monomers Initiated by the System Consisting of Trichloroacetyl Groups on the Surface and $Mn_2(CO)_{10}$, *J. Polym. Sci. Polym. Chem. Ed.*, **39**, 2157–2163, 2001.
38. Jang M.K., Lee S.K., and Kim B.K., Polyurethane Nano-Composite with Functionalized Silica Particle, *Composite. Interf.*, **15**, 549–559, 2008.
39. Guo Z.X., Liu W.F., Li Y., and Yu J., Grafting of Poly(ethylene glycols) onto Nanometer Silica Surface by a One-step Procedure, *Macromol. Sci. Pure Appl. Chem.*, **42**, 221–230, 2005.
40. Kohut A., Voronov A., and Peukert W., An Effective Way to Stabilize Colloidal Particles Dispersed in Polar and Nonpolar Media, *Langmuir*, **23**, 504–508, 2007.
41. Xia H. and Song M., Preparation and Characterisation of Polyurethane Grafted Single-walled Carbon Nanotubes and Derived Polyurethane Nanocomposites, *Mater. Chem.*, **16**, 1843–1851, 2006.
42. Akcora P., Liu H.J., and Kumar S.K., Anisotropic Self-assembly of Spherical Polymer-Grafted Nanoparticles, *Nat. Mater.*, **8**, 354–359, 2009.
43. Akcora P., Kumar S.K., Sakai V.G., Li Y., Benicewicz B.C., and Schadler L.S., Segmental Dynamics in PMMA-grafted Nanoparticle Composites, *Macromolecules*, **43**, 8275–8281, 2010.
44. Xiang P., Petrie K., Kontopoulou M., Ye Z.B., and Subramanian R., Tuning Structural Parameters of Polyethylene Brushes on Silica Nanoparticles in Surface-initiated Ethylene Living Polymerization and Effects on Silica Dispersion in a Polyolefin Matrix, *Polym. Chem.*, **4**, 1381–1395, 2013.
45. Zhang S., Guo M., Chen Z., Liu Q.H., and Liu X., Grafting Photosensitive Polyurethane onto Colloidal Silica for Use in UV-curing Polyurethane Nanocomposites, *Coll. Surf. A: Physicochem. Eng. Aspects*, **443**, 525–534, 2014.
46. Kaddami H., Gerard J.F., Hajji P., and Pascault J.P., Silica-Filled Poly(HEMA) from Hema/grafited SiO_2 Nanoparticles: Polymerization Kinetics and Rheological Changes, *J. Appl. Polym. Sci.*, **73**, 2701–2713, 1999.
47. Cho J.D., Ju H.T., and Hong J.W., Photocuring Kinetics of UV-initiated Free-Radical Photo-polymerizations with and without Silica Nanoparticles, *J. Polym. Sci. Polym. Chem. Ed.*, **43**, 658–670, 2005.